

L'ensenyament immersiu a la Catalunya del Nord

Els models pedagògics de La Bressola i Arrels tenen el català com a llengua vehicular, però el seu valor rau en la qualitat del projecte educatiu. Són un exemple de la normalització de l'ensenyament en català i demostren que la llengua no és un obstacle per al rendiment acadèmic, sinó un valor afegit.

Text > **ANNA PI VILÀ**, historiadora

L'ensenyament immersiu en català a la Catalunya del Nord va començar el 1976 amb la creació de la primera Bressola, inspirada en el model de la Seaska, nascuda al País Basc del Nord el 1969. Úrsula Ferrer era la mestra d'un parvulari que no tenia com a objectiu ensenyar *el* català, sinó ensenyar *en* català, apostant per la immersió. Avui

La Bressola està formada per més de cent mestres i més de mil infants en nou centres educatius, set escoles i dos col·legis (aquests darrers equivaldrien al tram de cursos de sisè de primària fins a tercer d'ESO). «Ens falta obrir el liceu», explica Àdam Bertran, que n'és el coordinador pedagògic.

Ell és qui ens explica que, a La Bressola, aquesta immersió demana sentir

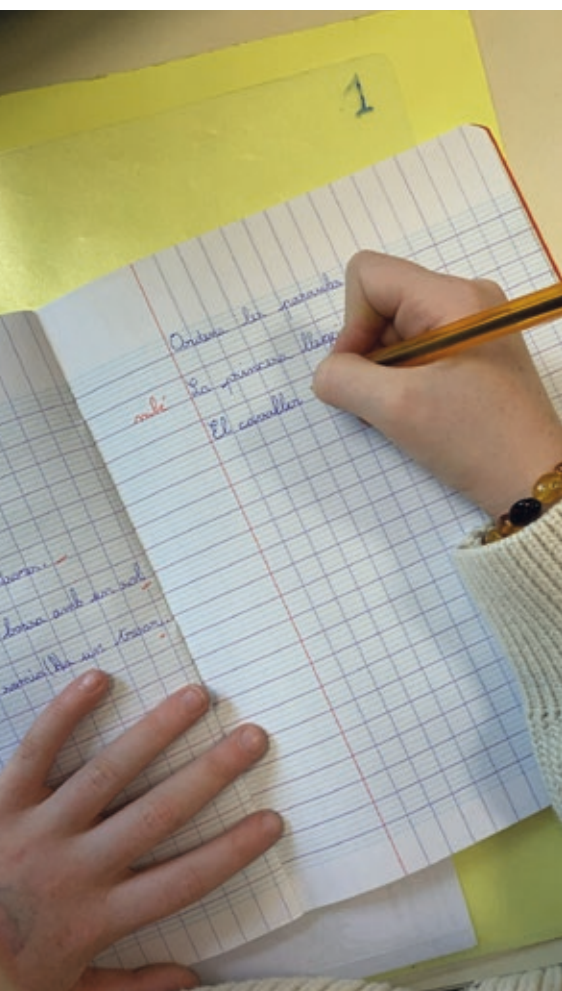
el català com a llengua de vida: «Els espais informals, com els patis i el menjador, es conceben com a àmbits d'aprenentatge, en què el català no només s'ensenyava, sinó que es viu». Els mestres, presents activament en aquests espais, faciliten jocs i canten cançons per reforçar l'ús de la llengua en un entorn natural i dinàmic. A banda d'això, es fomenta la catalanitat mitjançant cele-

>> Alumnes responen les preguntes d'una mestra en una classe de La Bressola del Vernet. (Foto: ARXIU DE LA BRESSOLA)

>> Estudiants del col·legi La Bressola del Soler escoltant la mestra. (Foto: ARXIU DE LA BRESSOLA.)

>> Detall de la llibreta d'una alumna de l'escola Arrels de la plaça Cassanyes. (Foto: ARXIU ARRELS CASSANYES)

bracions tradicionals, representacions teatrals, llibres en català a les biblioteques, etc. D'aquesta manera, asseguren que la llengua tingui una presència constant en l'entorn educatiu. Com que la majoria de les famílies són francòfones, l'ús del francès a casa ja assegura el domini d'aquesta llengua, que, tanmateix, s'introdueix progressivament a partir del cicle III, amb un enfocament gramatical que permet que els alumnes en consolidin una base.

Ara bé, la immersió és només un dels tres eixos que sostenen, actualment, el projecte educatiu. Els altres dos són la verticalitat i el treball cooperatiu per projectes. Encara s'hi afegeix un darrer eix, la comunitat. A banda de les classes que integren diferents cursos, hi ha projectes que impliquen tota l'escola, sobretot en les festes tradicionals, i La Bressolada, en què es reuneixen tots els centres: «No és que es coneguin, és que han treballat conjuntament».

Curiosament, la realitat lingüística de les famílies dels infants que hi van és majoritàriament francòfona i, tot i que ja passava, assegura que aquesta tendència ha augmentat en els darrers quinze anys. Avui es valora més el projecte pedagògic que la qüestió lingüística: «Alguns també venen per raons lingüístiques, perquè en lloc de mirar cap al nord, cap a París, miren més cap al sud; però ara les motivacions són

menys militants». L'Àdam ho interpreta d'una manera positiva, «perquè potser no tenen interès específic en el català, però les altres raons els duren a conèixer la llengua, a parlar-la i a tenir la possibilitat d'utilitzar-la». De fet, hi ha llista d'espera per entrar-hi, cosa que demostra que el projecte està ben considerat.

Les escoles de La Bressola són de caràcter associatiu i gestionades pels socis mitjançant un consell d'administració i un equip tècnic. Durant més de deu anys es van autofinanciar gràcies a les quotes de les famílies (que se'ls assignen d'acord amb la renda) i, amb greus problemes econòmics, de les subvencions d'algunes administracions franceses i de la Generalitat de Catalunya, que van ser clau per a la continuïtat del projecte. A partir de

La immersió és només un dels tres eixos que sostenen, actualment, el projecte educatiu. Els altres dos són la verticalitat i el treball cooperatiu per projecte

1995, l'Estat francès va assumir el sou dels professors de les escoles a partir del cinquè any que fossin obertes i això va propiciar que el 1996 s'obriessin quatre escoles i un col·legi.

El 1994 s'havien dut a terme negociacions amb l'Estat francès i, a diferència d'altres models immersius en llengües minoritzades, l'escola Arrels va defensar la possibilitat d'integrar-se en el sistema públic tot complint els criteris exigits pel Ministeri. Arrels havia nascut el 1981, fruit d'una escissió dins de La Bressola per diferències en el projecte educatiu. El triomf de François Mitterrand a les eleccions presidencials havia suposat l'alliberament de les ones i l'autorització de les ràdios lliures. Aleshores es va engegar el projecte de Ràdio Arrels i l'escola. El 1982 s'aconseguí un local gràcies a l'Ajuntament de Perpinyà per fer el parvulari i impartir l'ensenyament primari. En aquell moment, La Bressola només disposava de parvulari i aquesta decisió implicava l'ensenyament de la lectoescriptura en un context immersiu en català.

Elena Gual, exdirectora d'Arrels, és taxativa quan diu que l'escola immersiva a la Catalunya del Nord no afavoreix la normalització de la llengua. Assegura que no hi ha prou alumnat escolaritzat en català, ni tan sols comptant el de les escoles bilingües: «No podem recatalanitzar la Catalunya del Nord només amb aquestes escoles. És per això que era important tenir la ràdio: la ràdio l'hem de fer funcionar», tot i que lamenta que sigui un model econòmic complicat. Assegura que l'objectiu de l'escola «és demostrar que és possible», que es pot escolaritzar en català sense que repercuteixi negativament en els resultats professionals. En la mateixa línia que l'Àdam, està convençuda que ja ha canviat la mirada i que aprendre català es veu com una oportunitat: «Hi ha alumnat que després va a estudiar o a treballar a Vic, perquè és més a prop que Bèlgica. Fugim de la imatge que el català és de segona».

També ella afirma que el pes del català a la família tampoc no és determinant per triar l'escola i aclareix que tampoc no es tracta d'escoles de sector: «Hi vas perquè vols i no per proximitat. La gent tria l'escola per la fama que té i perquè és gratuïta». Exposava la situació educativa de la ciutat de Perpinyà, on observa una certa segregació. El 2014, a l'escola

>> Alumnes treballant a l'escola Arrels del barri del Vernet. (Foto: ARXIU ARRELS)

Arrels, situada a plaça de Cassanyes, hi havia fins a 245 alumnes i calia ampliar-la. La solució es va materialitzar en la inauguració d'una segona escola Arrels el setembre de 2015, amb les mateixes característiques que la primera, però al barri del Vernet, «un barri complicat, amb molta immigració i molta pobresa. Les famílies ens deien: "Sort que han arribat els catalans per nos posar una bona escola"». El 2017 se'ls proposà tenir un conveni del Ministeri d'Educació Nacional i el conservatori per ensenyar música en horari escolar: «Això, hi ha molt poques escoles que ho tinguin, a Perpinyà. Des d'aleshores, tres».

Arrels és la prova que l'ensenyament públic es pot fer en català: «Els nanos cada any passen unes avaluacions, i al principi no les fèiem nosaltres, sinó uns psicòlegs, i en francès. Els resultats que obtenien eren molts bons i no érem nosaltres qui ho dèiem. Ara ja no ens persegueixen, no hem de demostrar res més».

No obstant això, es plany que hi ha un problema de formació molt greu. El professorat ha de complir els criteris de

l'Estat francès i, en aquest cas, haver superat un concurs de català que n'exigeix un nivell molt baix als futurs professors. Tanmateix, les places vacants no sempre són sol·licitades i hi accedeixen mestres que no estan qualificats. En aquests casos, assumeixen formar-los com poden. «Hi ha mestres que al cap d'un any marxen, però n'hi ha que tenien el català passiu —que mai no l'havien parlat, però que el tenien— i que han fet el pas. No som creïbles si tots els mestres que venen són de fora, també han de saber francès». El francès s'introdueix a tercer, quan es fa la meitat de les matèries en aquest idioma, i a poc a poc va disminuint la presència del català.

Les dificultats de trobar professorat catalanoparlant no és exclusiu d'Arrels. La Bressola no ha de complir els criteris del Ministeri d'Educació Nacional, però l'Àdam reconeix que una gran part del professorat prové del sud, d'arreu dels Països Catalans. Per tot això, és amb goig que ambdós observen com, a poc a poc, alguns antics alumnes ara hi accedeixen com a mestres.